МОРФОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП СТРУКТУРНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ МОВНОЇ МЕТАФОРИ У МОВОТВОРЧОСТІ ЛЮКО ДАШВАР

Люко Дашвар — одна з найяскравіших письменниць початку XX ст., мовотворчість якої на сьогодні залишається малодослідженою. Емоційний колорит мовосвіту авторки особливо виразно постає завдяки використанню метафори, яка розкриває зміст або призначення невідомого предмета через властивості й дії відомого.

Одним із кутом зору, під яким мовознавці розглядають структуру метафори, є морфологічний, в основі якого лежить приналежність базової метафори до певної частини мови. Мовознавці стверджують, що метафорично може бути використана будь-яка частина мови [2, с/ 160]. Проте здебільшого процес метафоризацій зводиться до транспозиції значення іменника, прикметника та дієслова.

Фактичний матеріал дає підстави стверджувати, що у мові художньої прози Люко Дашвар кількістно переважає іменникова та дієслівна метафори. Іменники використовуються в основному для називання предметної дійсності. Тому іменникова метафора, - наголошує Х. Дацишин, - це метафора- номінація, що переважно має емоційно-оцінне навантаження. У процесі метафоризації визначну роль відіграють ознаки предмета, назва якого набуває переносного значення, конотації, що супроводжують слово-оболонку [3]. Пор.: - *Тебе,сучення, тільки по їжу й посилати!* - *вилаялася* ***кобила!*** [6. с. 222]; *Що ти зі мною робиш,****зміюко****?! Ти хочешь, щоби я спізнився? Ти хочеш, щоби щедрий грант дістався не мені?* [4. с. 214]; - *Толю?... -Маню, ну ти й байбачиха* [8. с. 271]; *Полкана,* ***гадюку****, так розхитало: півпляшки прямо біля кліток розлив* [8. с. 37]; **Журавель** *кивнув, простягнув механіку візитівку, мовляв, здзвонимось* [4. с. 89]. Метафоричне значення іменника увиразнюють якісні або відносні прикметники. Пор.: - О! *Саня Макаров, -безпристрастно константував* ***сумний журавель*** [4. с. 98]; ***Невдячна корово!*** *Ти стільки років грілася біля вогню мого генію!* [4. с. 214]; - *Що це ви про ту* ***видру хутірську*** *- спитав компанію* [8, с. 306]; *Зі мною дівчина з Полтави жила — Алка.* ***Сіра миша!*** *От подивитися нема на що* [8, с. 116]; *Радість зникає, поступається місцем глухому роздратуванню.* ***Перець діловий!*** *Піч-кава-дрова!* [8, с. 74].

Привертає увагу функціонування у мовотворчості письменниці дієслівної метафори, яка базується на транспозиції і з допомогою якої виражається активна ознака предмета. Х. Дацишин зазначає, що дієслово передає інформацію про діяльність, яка може перетворювати діяльність за подібністю

до інших процесів [3]. Особливу експресивність дієслова дослідники пояснюють багатством і багатозначністю його семетричної структури, різноманітністю семантичних зв'язків , що надають йому особливої експресивності. У мовосвіті Люко Дашвар дієслівна метафора позначає реалії, що стосуються життєдіяльності людини, її емоційних станів. Пор.: ***Згасла,*** *відвернулася. Він- з ліжка* [7, с. 52]; - *А ти мене не лякай! Я не лякливий, - чужий* ***сичить*** [7, с. 159]; - *Знаємо ми вас таких, -* ***затуркотів*** *секретар парткому* [7, с. 69];... *батьки знай* ***дзижчать —*** *коли та коли ти вже заміж підеш! А за кого?* [7, с. 81]; *Так возгордився — вискочив із Троянової хати, про поперек забув.* ***Загарцював*** *вуличкою в бік Капулетців...*[8, с. 77].

Значно рідше у мові художніх текстів авторки трапляється прикметникова метафора. Вона виражає пасивну ознаку предмета чи явища, поєднує функції номінації і дескрипції з акцентом на дискрептивності метафоричного вислову. За допомогою прикметника виражається пасивна ознака предмета чи явища. Прикметникова метафора- це метафора-характеристика. Пор.: *Мужчино, у вас ширінка розтібнута, - нахабно вигукнуло* ***зелененьке дівча****, коли механік врешті вискочив із Мартиного під'їзду...*[7, с. 152]; - *Так, Миколо! Іди, не дратуй!- психонула Тома, та коли Галаган ушився, задумалася. Дійсно. Якось дуже інтимно звучить. Якщо баба Горпина прочитає, то нормально, а як її* ***онуки зелені-підстрелені?*** [7, с. 274]. Таким чином, за допомогою прикметникової метафори виражається ознака предмета чи явища.

Отже, особливістю мовотворчості Люко Дашвар є активне вживання метафори, яка є яскравим зображувальним засобом і дає змогу відтворити індивідуальні особливості авторського художнього мислення. Аналіз структурної класифікації метафор за морфологічним принципом дає підстави стверджувати, що іменникова метафора створює нову номінацію з конотативним забарвленням; дієслово вказує на процесуальність та дію, передає інформацію про реалії життя людини; прикметникова метафора вказує на оцінку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Типы языковых значений.- М.; Наука, 1988. - 341с.
2. Блэк Макс. Метафора. // Теория метафоры: Сборник: Пер, с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Общ ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журинской. - М.:Прогресс, 1990. - С. 153-172.